ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ: ВИСНОВОК СПЕЦІАЛІСТА ПСИХОЛОГА Є НЕ НАЛЕЖНИМ ДОКАЗОМ У СПРАВІ З ПРИЧИНИ 1) НЕ УРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГОМ ФАКТИЧНИХ ОБСТАВИН СПРАВИ, 2) НЕ СПІЛКУВАННЯ ПСИХОЛОГА З ДИТИНОЮ АБО ОДНИМ ІЗ БАТЬКІВ, 3) НЕ ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СПРАВИ[1]

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)

Реферат. Предметом матеріалу є правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду з постанови від 23 грудня 2020 року у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19) щодо доказового значення висновку спеціаліста-психолога в спорі про місце проживання малолітньої дитини. Апеляційний суд узяв до уваги висновок спеціаліста за результатами психологічного дослідження від 18 червня 2019 року № 04/19, виконаного юридичним психологом. Верховний Суд установив, що цей висновок ґрунтувався на поясненнях матері та окремих документах, наданих лише однією стороною; матеріалів справи психолог не досліджувала, з дитиною та батьком особисто не спілкувалася, а висновки про зв'язок матері з дитиною такого віку мали загальний характер і не враховували фактичних обставин справи. Тому такий висновок не містить інформації щодо предмета доказування і не є належним доказом. Суд нагадав, що в спорах про місце проживання дитини вирішальними є її інтереси з урахуванням сталих соціальних зв'язків, місця навчання, психологічного стану та балансу між інтересами дитини і правами та обов'язками батьків. Наведено тлумачення частини першої статті 161 СК України з постанови КЦС ВС від 14 лютого 2019 року у справі № 377/128/18: суд зважає на ставлення батьків до виконання обов'язків, особисту прихильність дитини до кожного з них, її вік і стан здоров'я, особисті якості батьків, їхні стосунки з дитиною та можливість створити умови для виховання й розвитку. З постанови Великої Палати Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 402/428/16-ц відтворено висновок, що Декларація прав дитини не є міжнародним договором, тоді як стаття 3 Конвенції про права дитини, ратифікованої 27 лютого 1991 року, зобов'язує всі суди приділяти першочергову увагу найкращим інтересам дитини. Висновки судів обох інстанцій щодо місця проживання дитини Верховний Суд визнав передчасними. Для судових експертів-психологів і спеціалістів позиція окреслює мінімальні вимоги до дослідження: вивчення матеріалів справи, особисте обстеження дитини й обох батьків і прив'язку висновків до конкретних обставин.

Ключові слова: висновок спеціаліста-психолога, належність доказів, предмет доказування, місце проживання дитини, найкращі інтереси дитини, Верховний Суд, стаття 161 Сімейного кодексу України, Конвенція про права дитини, психологічне дослідження.

Legal Position of the Supreme Court: A Psychologist's Specialist Opinion Is Not Relevant Evidence Where the Psychologist (1) Disregarded the Facts of the Case, (2) Did Not Communicate with the Child or One of the Parents, and (3) Did Not Examine the Case File

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud).

Abstract. The paper analyses the position of the Civil Cassation Court within the Supreme Court, set out in its ruling of 23 December 2020 in case No. 712/11527/17 (proceedings No. 61-18882sv19), on the evidential value of a psychologist's specialist opinion in a dispute over a young child's

place of residence. The appellate court had relied on an opinion of 18 June 2019 No. 04/19 prepared by a legal psychologist. The Supreme Court found that the opinion was based on the mother's explanations and on documents supplied by one party only; the psychologist had not examined the case file or personally communicated with the child or the father, and her conclusions about the bond between a mother and a child of that age were general and detached from the facts. Such an opinion contains no information on the facts to be proved and is therefore not relevant evidence. The Court reiterated that in residence disputes the child's interests prevail, with regard to stable social ties, place of study, psychological state and the balance between the child's interests and parental rights and duties. It cited its interpretation of Article 161(1) of the Family Code of Ukraine in case No. 377/128/18 (14 February 2019), covering the parents' attitude to their duties, the child's attachment to each parent, age, health, the parents' personal qualities and their ability to provide for upbringing, and the Grand Chamber's ruling in case No. 402/428/16-ts (17 October 2018) on the binding force of Article 3 of the Convention on the Rights of the Child. The lower courts' conclusions were held premature. For forensic psychologists the ruling sets minimum standards: study of the case file, personal assessment of the child and both parents, and conclusions tied to the specific circumstances.

Keywords: psychologist's specialist opinion, relevance of evidence, facts to be proved, child's place of residence, best interests of the child, Supreme Court of Ukraine, Family Code of Ukraine, Convention on the Rights of the Child, psychological assessment.

Першоджерело: *Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.12.2020 у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 23.01.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud). Pravova pozytsiia Verkhovnoho Sudu: vysnovok spetsialista psykholoha ye ne nalezhnym dokazom u spravi z prychyny 1) ne urakhuvannia psykholohom faktychnykh obstavyn spravy, 2) ne spilkuvannia psykholoha z dytynoiu abo odnym iz batkiv, 3) ne vyvchennia materialiv spravy [Legal Position of the Supreme Court: A Psychologist's Specialist Opinion Is Not Relevant Evidence Where the Psychologist (1) Disregarded the Facts of the Case, (2) Did Not Communicate with the Child or One of the Parents, and (3) Did Not Examine the Case File] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4127-pravova-pozitsiya-verkhovnogo-sudu-visnovok-spetsialista-psikhologa-bez-urakhuvannya-faktichnikh-obstavin-spravi-ne-spilkuvannya-z-ditinoyu-ta-jiji-batkami-ne-vivchennya-materialiv-spravi-e-ne-nalezhnim-dokazom-u-spravi (onovlena versiia vid 24.01.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 23.12.2020 u spravi № 712/11527/17 (provadzhennia № 61-18882sv19) [Ruling of the Civil Cassation Court Within the Supreme Court of 23.12.2020 in Case No. 712/11527/17 (Proceedings No. 61-18882Sv19)]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93835748 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].